

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Bar villamos vasut-
órház megállóhely.

Budapest, VI., Frangepán-u.

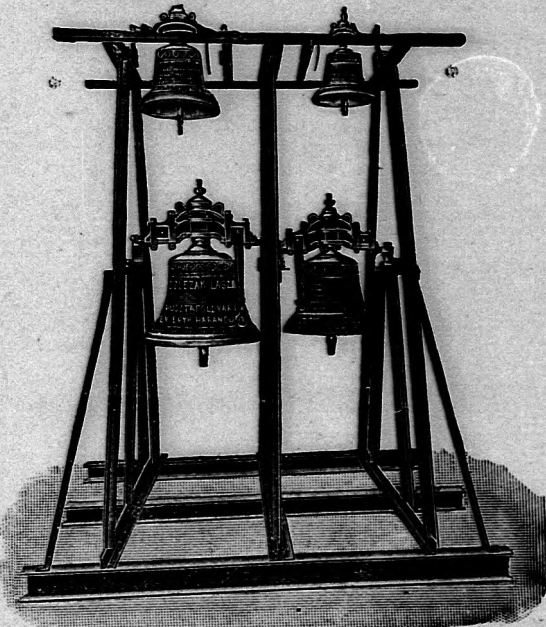
1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

77. szám. (Saját házában)

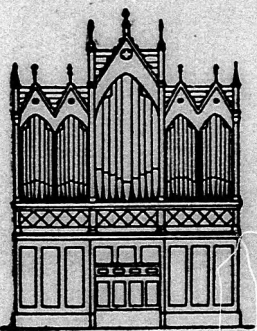
Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban ujjonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó harangokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a leg szebb zengzetben, a legfinomabb harangérből, tiszta csengő hanggal. Minden harang hangja előre határozatlik meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelszereléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legújabban öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harangjait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai, sussal, szentendrei, tiszadadai, zádorházai, orosházai, apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelenleg öntöm a törökszentmiklósi ref. egyház 4 harangját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját 2400 kg., az olaszliszkai egyházét 600 kg. súlyban.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a helyszínére saját költségén utazik.
Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174—16.

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang. egyház részére készültek, méltóságos Balla Mihály miniszteri tanácsos úr rendelésére.

RIEGER OTTÓ

gőzfűzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi udvari szállító. —

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású oszlorendszerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”, amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája, 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltőbb árban teljesít. Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

A Debreczeni Lelkészi Tár.

Szerkesztik:

Dr. Lencz Géza és Dr. Varga Zsigmond.
1-ső száma megjelent.

Tartalma:

I. Theologiai Értesítő:

Dr. Varga Zsigmond: Az ókori keleti kutatások hatása a teológia különböző ágaira s azoknak egymáshoz való értékviszonyaira.

II. Beszédok és imák stb.:

Dr. Baltazár Dezső: Megtartás az Urban. Közönséges egyházi beszéd, elő- és utóimával. (Háborús.)

Pásztor: Mindent oselekedhetem. Egyházi beszéd. (Háborús.)

Csűrös József: Mit prédikál a háború? Egyházi beszéd. (Háborús.)

Marjay Károly: Megújulás! Újévi egyházi beszéd 1916. év újesztendején. (Háborús.)

Raffay Sándor: A talentomokról. Biblia magyarázat.

S. Szabó József: Az örökkévalóság keresése. Egyházi beszéd ifjúsági istenitiszteletre. (Háborús.)

Szombati Szabó István: Imádság harcúterén eltemetett katona emlékére.

Dr. Tüdös István: A játszó gyermekek és az utolsó ítélet. Közönséges egyházi beszéd, elő- és utóimával.

III. Értekezések stb.:

Dr. Lencz Géza: A háború etikai megítélése.

Előfizetési díja: Egész évre K 14.—, félévre K 7-50, negyedévre K 4.—. Az „ORLE“ és a „MELE“ tagjainak egész évre K 12.—.

Mutatványszámot kívánatra ingyen és bérmentve küld a **Kiadóhivatal!** Debreczen, Piac-u. 34. sz.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Med. univ.

DR. BORBÉLY IMRE

— fogorvos.

Debreczen. Csapó-utca 22.

GEBAUER KÁROLY ÉS TÁRSA

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET. — (KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debreczen sz. kir. város legrégibb temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben.

Elvállal temetések rendezését Debreczenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a harcúter bármely részéből, előre megállapított legszolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelű érc, fa, selyem, bársony, bronzirozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és ércz koszorúkból.

Sürgőnycím: Gebauer temetkezési intézet Debreczen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadtatik.

Harmonium, Hegedük, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZI TÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM. GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél
íven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debrecen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Egyetemünk jövője.

A régi magyar református iskoláknak megvolt az az ereje, ami a külföldi tudományegyetemeket is általában jellemzi, hogy ugyanis nem csupán a tanulói pálya néhány esztendejére kötik magukhoz a tápláló keblökre ölelt ifjúságot, hanem egész életre fűzik át a szíveket láthatatlan s szét nem szakítható szálakkal. A debreczeni diák büszkén vallotta magát debreczeninek, ha élete sorja Dunántúlra vagy a székelyföldre vitte is; és a patakiból lehetett akár debreczeni püspök, lelkének első gondolata holtáig a pataki kollégium maradt. Így szövődött össze a magyar társadalom az iskolák révén néhány nagy komunitássá, amelyek térben és időben nem lévén pontosan elhatárolva, nemzedékről-nemzedékre ugyanazon szellemtől áthatott, ugyanolyan egészséges, ugyanolyan kemény tipust termeltek.

A magyar egyetemeknek nem nagyon tapasztaltuk ezt az erejét. A budapesti — legalább az utóbbi időkben — alig tudta számontartani a maga túlságosan elszaporodott gyermekeit, akiket nagyobb közösségbe hol a politikai pártmozgalmak, hol vallásfelekezeti ellentétek, hol — mint nevezetesen az utolsó évtizedben — a politikai pártok és vallásfelekezetek irányában függetlenség címén a pártpolitikai fanatizmus és felekezeti előrenyomulás együttes erői tudtak egyesíteni. A kolozsvárinak nem áll múlt a háta mögött s az alapítása óta eltölt nem egészen félszázasztendő nem volt elég arra, hogy az oda inkább csak vizsgázni, mint tanulni járó ifjúság kebelében erőteljesebb közszellemet tudjon kifejteni.

A mi egyetemünk — szívesen nevezzük így, mert bár nem a miénk, de segítettünk világrajövetelében és ott álltunk bölcsője körül — a mi egyetemünk helyzete annyiban kedvezőnek ígér-

kezett, hogy itt Debreczenben évszázadokra visszanyúló ifjúsági élet és évszázadokon át fenntartott ifjusági közszellem állt fenn, amelyet fenntartani, irányítani az új egyetemnek módjában állhat vala. Am jött a világháború épen a megnyitás idején; — az ifjúság nagyrésze a haza védelmére ment, az egyetemen csak kis számú hallgatóság maradt s méltán tarthattunk attól, hogy az ifjúság régebbi és újabb korosztályainak szellemi kapcsolata megszűnik.

Ezt az aggodalmunkat oszlatta el az a valóban gyönyörű beszéd, amelyet *Bernolák Nándor*, a debreczeni tudományegyetem ez évi rektora, az egyetem első rendes doktoravató ünnepén mondott. A beszéd, melyet egész terjedelmében közölni szerencsések vagyunk, minden részében, minden szavában súlyos és becses igazság. Tiszta, világos meglátás, nemes erkölcsi felfogás, munkás haza- és emberszeretet adja a rektor ajkaira a szavakat, amikor a magyarság és a jogászság kötelező voltáról beszél. De minket — mert hogy iskolával foglalkozunk — mégis az a rész ragad leginkább magával, mely a doktoroknak az egyetemhez való viszonyáról szól s melyben kilátásba helyezi, hogy az új doktoroknak az egyetemmel való kapcsolata biztosítására az egyetem különös gondot fog fordítani.

Ha a doktorok így állandó s nemcsak névleges kapcsolattal fűzetnek az egyetemhez, ő általuk s övelük meglesz a régibb és újabb generációk folytonos összeköttetése s a debreczeni diákság ama lelki bélyege, mely a haza forró szeretete mellett a kötelességek pontos teljesítésére készségben s Isten előtti alázatosságban határozódott meg a debreczeni kollégium régi jelmondata: „orando et laborando“ szerint, — ékesíteni fogja a debreczeni tudományegyetem ifjúságát is, melyet ennek folytán méltán tekinthetünk a szívünkkel összeforrott öskollégiumi ifjúság egyenes utódának.

Dr. Bernolák Nándornak, a debreczeni m. kir. tudományegyetem rektorának beszéde a tudományegyetem 1916 február 5-én tartott első rendes doktoravató ünnepén:

Doktor úr!

I. Egyetemünknek ma másodszor nyílt alkalma arra, hogy tudományos készültség elismeré-eül a doktor jogait és kiváltságait adományozza.

Az első alkalommal a tudományos búvárkodás terén immár kimagasló érdemeket szerzett férfiú állott előttünk. Akkor szerencsém volt rámutatni, hogy kulturtörténeti szempontból mily nagy jelentősége van annak, hogy egyetemünk a doktoravatási jog gyakorlásába lép; ezzel kapcsolatban alkalmam nyílt a debreczeni tudományegyetem nagy nemzeti és tudományos hivatását is megvilágítani.

Ma amikor első ízben nyújtjuk a magyar jogász-doktor büszke címét, jogait és kiváltságait egy sok reményre joga-ító ifjúnak, azok a remények jelennek meg lelki szemeim előtt, amelyeknek beváltását egyetemünk ifjú doktoraitól reméljük; azok a *kötelességek*, amelyeknek teljesítése önökre, az ifjú Magyarország szellemi munkásaira vár.

II. Ifjú doktorainktól első-sorban azt várjuk

el, hogy *a magyar államnak derék polgárai, a magyar nemzetnek hű fiai legyenek.*

Ön, Doktor úr, abban a kiváltságos helyzetben van, hogy közvetlen tanúja lehet a magyar nemzet dicsőséges, történelmi jelentőségű és korszakot alkotó küzdelmének, amelyet állami létének sértetlen fenntartásáért, szabadságáért, az emberiség jogrendjének biztosításáért, az igazságosság diadaláért, legjobbjainak vére hullásával, végtelen honszerelémmel folytat nemzetünk.

Saját szemével láthatja és látnia kell nemzetünknek a világháború során hozott véres áldozatait, mindenét lelkesen feláldozó hatalmas erőfeszítését, amellyel a harctereken és az ország belső életében egyaránt az egész művelt világ csodálatát vívta ki és soha nem múló történeti hivatásáról tett újabb, fényes bizonysgot.

Ezek a nagy áldozatok, ezek a határt nem ismerő erőfeszítések súlyos kötelességeket rónak a nemzet minden tagjára. És a kötelesség annál nagyobb, annál szélesebb területet keil, hogy felöljeljen, minél nagyobb a polgár műveltsége, minél több jogot és kiváltságot élvez, mert e jogoknak és kiváltságoknak szilárd alapot csak az államnak a nemzet végtelen áldozataival biztosított belső és külső ereje szolgáltat.

Az ifjú Magyarország szellemi munkásainak, egyetemünk doktorainak mélyen a lelkükbe kell

Tárca

Emlékezés Ferentzi Magdára.

A Tudományos Akadémia januári összes ülésén mult évi regénytermésünket bírálván, ezer arany koronával jutalmazott egy kis regényt, amelynek címe: *Fehér árnyékok*; szerzője egy fiatal úrleány: *Ferentzi Magda*. Száll, száll a babér, de már hiába keresi a koszorúzózt főt: a nagyreményű, kedves írónő nincs többé. Az a két lelkes, mély tekintetű szem, amelynek minden sugára a kedély és szellem egy-egy reflexe volt: örökre kiégett; az a kecses metszésű ajak, amely eddig is kevesek előtt, halkán és keveset nyílt meg: örökre elnémult; azok a finom ujjak, amelyek annyi szépséget és fájdalmat tudtak összeírni, régesrég kihültek. Mindnyájuknak csak a fehér árnya maradt itt: a szülők szívében, a jó barátok seregében s ma már az egész magyar irodalomban, melynek első fóruma ime a legszebb koszorúk egyikét nyújtja feléjük, „hogya birtokosuk — mint a bírálói jelentés mondja — olyan gyönyörű emléket állított magának, megilleti, hogy mi is állítsunk önéki“. Hiszen mi magyarok úgyis oly késve köszöntgetjük a törzsünkről fakadt nemesebb hajtásokat, vagy ha már észre vettük őket, olyan hamar hajlandók vagyunk megenni, feledni.

De ez ifjú lányka nevénel meg kell állnunk egy pillanatra, mert talentuma követeli, s amint ma babéros fűrtökkel belép az irodalmi halhatatlanságba, küldjük utána mi is legszebb virágainkat, küldjük utána fájó sóhajainkat.

Ferentzi Magda! ma nem is a te szomorúan szép hagyatékom, e szellemkezekkel írt lírai regényt, hanem egyenesen magadat látlak ifjan, koszorúsan... Magadat, gyermekkori képeddel, kései halovány arcoddal, amint emlékeim ködfátyolán át elvonulsz előttem...

*

A 90-es évek derekán, egy késő májusi nap láttam először, kolozsvári nyaralójuk kertjében. Akkor még apró, három-négy éves lányka. A kert csupa virág, szín és illat, valóságos rózsás labyrinth, amelynek bokrai közt játszva, apró nénjével egyetemben igazán úgy tünt föl nekem, mint valami watteaui idyll, a festő szárnyra kelt amorettjei. Köröttük meg a boldog szülők: a tudós apa és művészlelkű anya, akiknek gazdag szelleme hintette rájuk egy költőivé varázsolt élet csöndes örömét és mosolyát... Olyan milieu, amelyben már eleve ott szunnyad egy örökölt írói pálya szinte minden eleme: sokoldalú és élénk fogékonyság, tiszta értelem és meleg fantázia s hozzá valamennyi oly összhangos erővel, aminő nőiroinknál, főként manapság, egyre ritkábban található.

tehát vérszomjú e történeti időnek nagy tanulságait; minden áldozatra késznek kell lenniök nemzetükért és az átélte nagy áldozatok tudatát át kell plántálniok a jövő generációk hosszú sorozatába.

III. Tántoríthatatlan hazafisága mellett méltónak kell lennie, Doktor úr, a *jogász* nevére.

Állami életünk nagy küzdelmei, azt hiszem, a világháborúval nem érnek véget. Kicsiny nemzet vagyunk és az ellenségnek egész légiója környez. El kell készülnünk rá, hogy nemzeti létünket még sok támadás éri. Első sorban a magyar jogászra vár a feladat, hogy e támadásoknak elejét vegye és azokat elhárítsa. Végzetes csapásnak tartanám, ha a jogásban rejlő hatalmas erő el-lankadna; mert kezében a história és a törvények hatalmas védőpajzsával, támogatva a nemzetben élő energiák tudatától, a magyar jogásban látom közjogaink csorbíthatlan fenntartásának és kiterjesztésének egyik legszilárdabb biztosítékát. Az ebből folyó köteleességeket, bármily hatáskört jelöl majd ki számára az élet, önnek is, doktor úr, lelkiismeretesen, habozás és megtántorodás nélkül kell teljesítenie.

A jogászra és különösen a XX. század magyar jogászára azonban más nagy feladatok is várnak.

Küzdenie kell az állam belső életében is a jogeszmé diadaláért. Át kell vinnie a mindennapi

életbe azt az elvet, hogy a jog és jogszabály írott betűje nem azonosak. A jognak lelke van; a jogéletet elveknek kell irányítaniok, amelyekre a tudomány tanít és amelyeknek forrását a tudományosan képzett és tiszta jellemű férfiú saját bensőjében találja meg.

A jog — ekként értelmezve — sohasem lehet „*summa injuria*“, mert magának az igazságosságnak gyakorlati érvényre jutása lesz az, amely nem kerülhet összeütközésbe az utóbbinak követelményeivel.

Társadalmi életünk berendezése azonban e követelményeket még nem elégíti ki.

Ha az életben maga körül tekint, Doktor úr, — és szeretném, ha szavamat meghallaná az egész ifjúság —, gyakran találkozik majd az igazságosság arcul csapásával. Polgártársainknak széles rétegei — saját hibájukon kívül — nyomorban élnek s egész életük telve van szenvedéssel. Milliók nem gyakorolhatják az állampolgárt megillető elemi jogokat. Súlyos visszaélésekkel szemben, gyakran nincs, aki oltalmat nyújtson a népnek; nincs, aki érdekeinek felismerésére és védelmére tanítsa azt.

Vannak ugyan kitünő hatóságaink; de sokkal nagyobb azoknak a száma, akik hivatalukban csak a hatalmat látják és élvezik, megfélemezve

Ilyen hatások alatt növekedve toppan a kis Magda már mint fesledező bimbó (mikor atyja a pesti egyetemi könyvtár élére kerül) a fővárosi élet kellős közepébe. Keze ügyében egy nagyszerű könyvtár, nagybátyja szalonjaiban egy szellemi és vérbeli arisztokrata társaság, hol lépten-nyomon művészi benyomások köszöntik, amelyek megszólaltattak volna talán egy nálánál egyszerűbb talentumot is. Aztán jönnek a külföldi utak, s nyár derekán egy kedves pihenő: a kolozsi Sztána nemes magánya... Óh, Sztána valóban költői vidék! Árnyas erdeiben, hegyszakadékaik közt annyi hangulat, szelíd lankáin és csörgő patakainál annyi nyugalom, mintha maga Rousseau képzetele alkotta volna.

*E helyben andalogni jó,
E hely poétának való...*

Érthető már, ha amíg más, korabeli leánykák az élet főlészines örömein kapkodva szórják szét magukat és hiu mosolyaikat, Magda magasabb röptű lelke halkán fogad magába minden impressziót, lassú szemlélődéssel minden értéket és gondolatot, hogy ezekből szője-fonja, mint a selyembogár azokat a finom szövedékű álmoképeket, melyeknek himes szőnyeget ott teregette szét a „Fehér árnyékok“ s a „Macza“ című regényke mese-palotájában.

Mint ilyen magateremtett világban bolygó leány-

kát láttam utoljára az 1910, vagy 11-ik év végén, egy szép októberi délelőtt, amint pesti lakásuk kapujában hirtelen megjelent, — s ha röpke szavát jól értettem —, egy dunaparti sétára indult többed magával. De finom szenzitív arcán már valami fájó melancholia árnya rezgett, mély tűzü szemei bágyadtan villantak a messzeségbe. Ajka körül pedig a néma fájdalomnak az a rezignált vonása, mely a fenköltebb lelkek búcsúzkodását jellemzi rendszerint... Aztán el-eltűnt a pesti gyilkos levegőről, el a dawosi hómezők végtelenségébe, abba a szomorú palotába, ahol, mint maga mondja, egy helyt „még a lehellet is megfagy, a szó is megfagy, a zaj is megfagy, álomszerű s valószínűtlenné lesz minden; de ahol a láz öntudattá érlel sok öntudatlant, hol gondolat, tiszta, éles és sokszor gyötrő gondolattá lesz, ami másutt csak sejtés“. Végre egy napon onnan is, tőlünk is végképp, mindenestől... meghalni, — elszunnyadni — és alunni! Talán álmodni...? Óh de nem végképp és nem mindenestől! Dawosi emlékei közt, a hervadt ibolyák és Schopenhauere társaságában szép, elegáns vonásokkal telerótt kötetke maradt ránk örököül, s benne egy alig sejtett erővel rajzolt álmvilág, halálra szánt és haldokló szívekkel, nemszűnő reményekkel és búcsúzkodásokkal, már amiként a dawosi tájakon átlag lenni szokott... Ám itt az árnyak megelevenednek, a sejtel-

arról, hogy *ők vannak a népért és nem az ő hatalmi céljaik szolgálatára a nép.*

Ha igazságérzetünket mindig sértették ezek a tények, a társadalmi igazságosság hiánya soha nem volt annyira bántó, mint ma, amikor népünk meg nem mérhető áldozatokat hozott a magyar államért.

Őnök tudják, hogy százezrek hullottak el néhány hónap alatt ezért a hazáért; látták, hogy nem kényszer, hanem lelkes kötelességérzet vitte őket a harcterek borzalmaiba; látták és látjuk az itthonmaradottak nagy nélkülözéseit, amelyeket panaszcsoport nélkül tűrnek milliók, mert ezzel is szolgálni akarnak nemzetüknek.

Ezt a népet nem szabad nyomorban, jog-nélküliségben, visszaélések áldozataiul hagynunk továbbra is. A jövő jogászgenerációnak — és ennek soraiban önnek, Doktor úr, — legszentebb kötelessége, hogy e nép érdekében segítsen diadalra juttatni a társadalmi igazságosság nagy gondolatát. A jogokkal és kiváltságokkal dicsekvőknek meg kell osztaniok a nép millióival e jogokat és kiváltságokat. Áldozataikkal és érdemeikkel arányba kell hozni mindazokat a javakat, amelyeket az állam, polgárainak nyújthat.

Önnek meg kell látnia, sőt, — amint egyetemünkön gyakran hirdetjük — fel kell keresnie az elnyomottakat és a szenvedőket, meg kell látnia

meknek szárnya támad s a kísérteties félhomályban két szerető szív hajlik egymás fölé . . . Hiába, későn, ez a regénynek rövid története.

Mindezt egy istenáldotta toll forró ihlete vezeti elénk, mely meleget bír lopni a legsötétebb arcokra is. Leírásaiban annyi igazság és szeretet, szerkesztő-erejében magasabb példákra utaló műgond, mely méltán ragadta magával a legkényesebb ízlésű olvasót is. S bár képei néhol döbbenetesen komorak, egyénekét és helyzeteket egyetlen eszmevillanással jellemezni kész, mégis oly emelkedettek, valóságosak és költőiek, mely csak az igazán hívatottak adománya . . . Teremtő erő!

Fájdalom, kedves irónő, hogy e hattyúdalodban röppent el végső sóhajod is, hogy ma kétszeresen jobban érezzük mindnyájan: mit veszített benned a szépirodalom. De esérébe, lám, megadták érni az istenek, amit a görög regék mythikus ifjainak egykor, hogy ha már korán kellett is távoznod tőlünk, ott alhattál el az álmok templomában... Megérted mégis, hogy az utánad siető koszorúktól meg a fénytől, mely ma emléked besugározza, ládd alig látjuk már sírhalmodat is, csak szellemed kincsét s kincseiben örök ifjúságodat. Mondjátok, van-e ennél szebb apothéozis?!

Boldog lányka!

Szegény szülők!

Pap Károly.

a visszaéléseket és azok ellen erejéhez képest oltalmat kell nyújtania embertársainak.

Csak így lesz méltó a magyar jogász nevére.

IV. A magyarság és a jogászság követelményei mellett meg kell önnek becsülnie, Doktor úr, a *doktor* büszke címét, jogait és kiváltságait is. Az egyetemi tanulmányok befejezésével nem szabad befejezettnek tekinteni tanulmányait.

A tudomány rendkívül széles mezeje egyre tágul. Dogmáknak tekintett igazságok dőlnek meg és új igazságok lépnek a régié helyére. Egyébként is óriási a tér, amelyet a tudnivágyó ember megismerni kíván. Ehhez a megismeréshez az egyetemi tanulmányok ideje egyáltalán nem elegendő. Nem elegendő még évtizedekre terjedő komoly munkában eltöltött élet sem. Ezért az igazi tudós mindig szerény. A dolgok lényegét, végső célját a tudomány felismerni nem képes. Az élet nagy problémái éppen oly rejtelmek a tudós, mint a szűkebb látkörű, egyszerű ember előtt. És minél többet tanulunk, bűvarkodunk, annál világosabban áll előttünk a meg nem oldott kérdések tömkelege s szerényen kell bevallanunk, hogy valójában semmit sem tudunk.

De ez az igazság nem ejthet kétségbe. Meglévő ismereteinkkel embertársaink javát szolgálhatjuk. És minél többet tanul, gondolkodik a tudományosan képzett férfiú, annál nagyobb üdvére lehet a hazának és az emberiségnek.

Önnek tehát, Doktor úr, nem szabad az állandó érintkezést elhanyagolnia a tudományos világgal és különösen a mi debreczeni egyetemünkkel. Önnek továbbra is az egyetem polgárának kell éreznie magát és munkatársait kell látnia az egyetem tanáraiban és hallgatóiban.

Ez a gondolat nem új. Az egyetemek elvileg mindig a maguk tagjainak tekintették a doktorokat. Amiben mi újítást óhajtunk, az ennek a gondolatnak *gyakorlati* keresztülvitele. Tanártársaimmal együtt én a legnagyobb súlyt fektetem az egyetemet végzett ifjakkal való további együttműködésre. Intézményeink, különösen a szemináriumok erre önöknek bőven módot fognak nyújtani.

Tudományos törekvésekkel és gyakorlati munkásságukkal egyaránt bele kell illeszkedniök tehát önöknek is, egyetemünk szellemi életébe és gazdagítaniok kell azokat a nemes hagyományokat, amelyeknek egyetemünk örökébe lépett, amikor a bölcsőjét képező ősi főiskola helyét elfoglalta.

Abban az őszinte reményben, hogy, Doktor úr, aki egyetemünknek és ennek az ősi főiskolának mindenkor derék hallgatója volt, reményeinket beváltja, abban az őszinte meggyőződésben

hogy lelkiismeretesen fogja teljesíteni a magyar jogász-doktor komoly kötelességeit — bocsátjuk önt élete küzdelmes pályájára.

Egyház

Két fontos indítvány.

Egyházi lapjaink múlt évi folyamában két olyan nagyfontosságú indítványt olvastam, melyek nagyon megérdemlik a bővebb megvitatást s azután a megvalósítást. Azt hittem, hogy egymást fogják érni egyházi lapjainkban az idevonatkozó cikkek, de csalódtam; eddig még egyetlen visszhangot sem váltott ki a két indítvány, mintha csak a pusztában lett volna „kiáltó szó”. E sorok célja az első visszhangot megadni s az érdeklődést a két indítvány iránt felkölteni.

Az egyik indítvány „Független egyházi bíróság” címmel a Dunántúli Prot. Lap 47—1915. számában jelent meg. A „Református” név alá rejtőző cikkirő igen helyesen mutat rá arra a, ma már példátlan anomáliára, hogy egyházi életünkben a közigazgatási funkcionáriusok teljesítik a bírói tiszteletet is. Ennek az anomáliának megszüntetése végett független egyházi bíróságot óhajt, melynek legrövidebb alakja, hogy a bíróság tagja vagy elnöke semmiféle más tisztséget (még gondnoki, esperesi, püspöki tisztséget se) viselhesen, Református szerint könnyen kivihető, még pénzbe sem kerül.

Ez a modus vivendi olcsó ugyan, de kivihetetlen; mert ha a minden javadalmas nélküli egyházi bírói állást inkompatibilisnek mondjuk ki a gondnoki, esperesi, püspöki állásokkal, akkor megfelelő egyházi bíróságot egyáltalában nem fogunk kapni, mert az erre alkalmas papi és világi egyének nem lesznek hajlandók a bírói állást oly feltétellel fogadni el, hogy ezáltal elzárják maguk elől az egyházi hivatali fokozatokon való előhaladást, ami papi részről némi szerény javadalmaszást is biztosít.

Az igazi független egyházi bíróságot kell tehát felállítani, mely — Református szerint — olyformán lenne megalakítandó, hogy elnöksége és tagjai lelkészi jellegű és világi egyének lennének, akik semmi egyházi közigazgatási hivatalt nem viselhetnek. Az ily bíróságok felállítása és fenntartása természetesen pénzbe kerül, de nem olyan nagy összegbe, amennyit a református egyház minden nehézség nélkül elő nem teremthetne. Református három fórumot állítana fel, a legalsót egy-egy egyházkerület területére. Ennyi az indítvány lényeges tartalma.

Magam részéről megokoltnak és megvalósítandónak tartom az indítványt, és pedig a következő — nagyjában adott — keretek között.

Az egyházkerületeken nem szerveznék külön bíróságot, mivel annak fenntartása az egyházmege anyagi

erejét túlhaladná. Az egyházmegei (első fokú) bírósáadás tehát mindig hármastanácsban történék, melynek tagjai esetről-esetre az egyházmegei tanácsbírák közül sorsoltatnának ki. A mai állapot fenntartása semmiképpen nem kívánatos, amikor t. i. sokszor valóságos tyukperekben, nagyobb egyházmegekben 16—18 tagú tanács itélkezik; mert itt nem érvényesülhet a több szem többet lát elve, de igenis sokszor érvényesül a „quot capita tot sensus” közmondás és így gyakran úgy összebonyolódik az ügy, hogy az Ariadne fonalat alig lehet megtalálni.

Az egyházkerületeken már lenne 6 rendes és hat pótbíró, felerészben lelkészekből, felerészben világiakból. Az elnökséget először papi, azután világi bíró viselné. A lelkészi rendes bírák megfelelő fizetést, a világi rendes és a pótbírák, esetenként megfelelő napidíjat kapnának. Az itélkezés ötös tanácsban történék.

A konventi bíróságot pedig 8 rendes és 8 pótbíró alkotná, a kerületi bíróságnál leirt feltételek mellett. Az itélkezés hetes tanácsban történék.

A konventi rendkívüli bíróság funkcióját (első és végső fokú itélkezés a püspökök és főgondnokok fegyelmi ügyeiben) szintén a konventi bíróság gyakorolná, de nem hetes, hanem tizenegyes tanácsban.

A bíróságok világi tagjai lehetőleg a magasabb bírói karból (tábla, kúria) lennének választandók.

A másik fontos indítvány a Prot. Egyházi és Iskolai Lap 50—1915. számában jelent meg, az egyetemes konventi előadó, Dr. Benedek Zsolt tollából. Az indítvány lényege a cikk címében van: „az adócsökkentési segélyakció decentralizálása”, hogy t. i. az adócsökkentési államsegélyeket 1918-tól ne az egyetemes konvent, illetve annak bizottsága, hanem az egyházkerületi közgyűlés, illetőleg annak bizottsága állapítsa meg. Indítványozó nyomós okfejtéssel előadja, hogy az adócsökkentési segélyakció életbejuttatására, több okból nagyon üdvös és szükséges volt az egész ügykezelésnek a konventnél való összpontosítása; ma már azonban, nyolc-évi nagy munka után a nagy koncepciójú eszme át van ültetve az egyházi élet éltető talajába; a segélyek megállapításának irányelvei kialakultak, az intéző körök köztudatába átmentek. Az ügy adminisztrációja pedig kiterjedésben olyan arányokat öltött, (közel 1800 egyházközseg részeseül adócsökkentési segélyben s 400—500 adósegély ügy van állandóan folyamatban), hogy az egységet az intézők kis száma többé nem biztosíthatja.

De nemcsak ez okból kívánatos a decentralizálás, hanem főképp azért, mert az ügyet jelenleg intéző egyetemes konventnek az egyházközseg háztartására semmi törvényes befolyása nincs s ebből folyólag az egyes adó-alap előadói s az érdekelt egyházközseg között permanens súrlódások vannak.

Mindeme bajok megszüntetésére az lehetne a legjobb módozat, hogy az adócsökkentési segélyek meg-

állapítását az egyházkerületek végezzék, az egyházmegyék befolyása pedig az egyházmegyei közgyűléseknek fenntartott javaslatvételi jog útján biztosíttassék.

Az egyházmegyén és kerületen ugyanis sokkal jobban beletekinthetnek az érdekelt egyházközségek vagyoni viszonyaiba, gazdálkodásába és egész háztartásába, mint ez a konventen lehet.

Az egyházkerületi kezelés természetesen követelményként hozza magával az adóalap felosztását is. Mi lenne erre nézve az igazságos kules? Indítványozó szerint ezt a kulesot a most lejáró ciklus utolsó évében (1917) megállapított évi segélyek kerületenkénti összege adná.

A felvetett eszme megvalósítását magam részéről minden tekintetben hasznosnak és így kívánatosnak tartom. Szükségesnek tartanám azonban, ha akár az indítványozó, akár más beavatottja az adócsökkentési segélyügynök, részletesen kidolgozott tervezetet adna nemcsak az egyetemes konvent, hanem a nyilvánosság elé is, hogy nemcsak az egyházhatósági közgyűlésekben, de az egyházi sajtó terén is, minden részletében megvitatható lenne ez a nagyfontosságú kérdés.*

Kassa.

Révész Kálmán.

Iskola

Népoktatásunk jövője.

Ha a jó Isten elhozza ránk újra az áldott békét igen sok feladat háramlik reánk. Ezek legfontosabbjainak egyike, — sőt szerintem — legfontosabb a népoktatás reformja. Alapos, gyökeres reformálásra szorú a népoktatás. Mert látjuk a mostan dúló háborúban, hogy milyen nagy fontossága van az egyetemes kultúrának abban, hogy a győzelem serpenyője merre hajoljon.

Nem is annyira a tanterv revíziója a fontos, min a tanítóképzése. A tanítót behatóan és odaadással kell nevelni hivatására s a hivatást kellőleg méltányolni kell. Mert ma a tanítónak sem a hivatása, sem a személye nem részesül megfelelő anyagi és erkölcsi méltánylásban. Nevetséges csekély fizetése van: 1000 K kezdő fizetés, mely 40 év alatt felmegy 2400—2600 koronára. Hogy lehessen abból a mai drága világban családot fenntartani és gyermekeket iskoláztatni. Akárhány tanítót ismerek, aki csak azért nem házasodik, mert csekély a fizetése. Ez pedig kár az államra nézve máskor is, de még inkább az lesz háború után. S mivel ilyen csekély a fizetése, aránylag kevés tehetségesebb ifjú megy a

* Nagyon örülünk, hogy illusztris munkatársunk szóba hozta e két nagyfontosságú kérdést. A független egyházi bíróságok szervezése már a legutóbbi zsinat előkészítésének rendén is foglalkoztatta az elméket s mi is irtunk erről több ízben, legutóbb az egyházi törvények revíziója kérdésének kapcsán. A Benedek-féle indítványt illetőleg is egyetértünk a cikkíróval s annak megvalósítását kívánatosnak tartjuk.

tanítói pályára. Csak az olyan, aki nem tudja magát fenntartani és minél hamarabb kenyérhez akar jutni. Nagyobb részt olyanok mennek, akik a középiskolában nem boldogulnak. Gondolják, hogy ott majd megfelelnek. Számítalan szüle jött már hozzám azzal a kéréssel, hogy engedjem át a fiát a magasabb osztályba, hiszen ő „csak” tanítót akar belőle nevelni. Valóságos tördőfészként hatott rám a tanítói hivatásnak s a tanító személyének ilyen lebecsülése. Tehát ilyenek mennek a tanítóképzőbe és sajnos, legtöbben megszerzik az oklevelet. S hogy az ilyen tanító milyen sikeresen tanít, azt képzelhetni. Itt is van természetesen kivétel, hogy a rossz diákból jó tanító lesz. De az fehér holló. Jobb fizetést kell tehát adni a tanítóknak, ne csak akkorát, amekkorát egy írónak adnak. Azt mondja erre egy ismerősöm, hogy még azt sem érdemlik meg, amit kapnak. Reszben igaza is lehet, mert néhány azt sem érdemli meg. De azok, akik nem érdemlik, idővel kidülnek s ezek helyébe olyan tanítói gárdát kell teremteni, amely hivatása magaslatán áll és megérdemli a jó fizetést.

Ilyen gárdát pedig úgy nevelhetünk, hogyha nem a tehetségtelen és hanyag diákokat vesszük fel a képzőbe, hanem a tehetségesebbeket és szorgalmasabbakat. Akkor a tanítók nem lesznek tudatlanok. Arra pedig, hogy ne egyenek lelkiismeretlenek, hanem kötelességtudók, szigorúan ügyeljenek az ellenőrző közegek. Nem akarok én senkit sem vádolni, de az bizony köztudomású dolog, hogy nagyon sokat elnéznek a rossz tanítóknak. Így nem csoda, hogyha népoktatásunk alacsony fokon áll. Tessék a hanyag tanítókat büntetni s a jókat jutalmakkal és előléptetéssel ambicionálni. Meg lehet ezt tenni még Magyarországon is. Nem egy tanító, ha kikerül a tanítóképzőből, könyvet sem vesz a kezébe, hogy tovább képezze magát, hanem a falusiak társaságába keveredve, azok nivójára süllyed le ahelyett, hogy azokat magához emelné. Nem akarom én ezzel a tanítói kar tekintélyét megcsorbítani. De bizony elismerhetik ők is, hogy van olyan kollégájuk elég, aki nem tudja a tekintélyét fenntartani a falusiak közt. Azért mondják a szülők, hogy ők csak tanítót akarnak a fiokból nevelni.

Ezen a bajon tehát segíteni kell. Én igen sokat kívánok a jó tanítótól. Ne csak az ábécé-re és a 2×2-re tanítsa meg a tanítványait, hanem tanítsa meg az életben hasznos tudnivalókra. S ha kikerül a tanuló az iskolából, akkor se vegye le róla egészen a kezét, hanem kísérje figyelemmel, hogy ne felejtse el, amit tőle tanult, tartsa fenn vele tovább az összeköttetést. Hozza őket össze olvasókörökbe. Ismertesse meg velök a kultúra vívmányait, pl. a többtermelés terén stb. Alakítson ének-kart, ha lehet zenekart, mint ahogy van is némely helyen. Ezt általánossá kellene tenni. Ezzel kellene a nép lelkét művelni, hogy inkább járna az a paraszt legény a dalárdába, mint a koresmába. Legyen a szabad lyceum általános. Azonban azok az előadások legyenek a nép igényeihez és értelmi fejlettségéhez alkalmazva.

Ne fejtegessek holmi elvont elméleteket még elvontabb stílusban. Tanítsa meg a tanító az embereket gyümölcsoltásra, kedveltesse meg velök a méhészetet stb. Sőt az én felfogásom szerint a jó tanító orvosa is lehet a népnek, ahol az nincs. Tudni kell az első segélynyújtást, sőt világos diagnózis esetén orvosi tanácsal is szolgálhat, legalább is addig, míg orvosi segítség nem érkezik. Ne engedje, hogy azok közt, akik az ő keze alól kerültek ki, a kuruzslás, a babona elterjedjen. Legyen a tanító a falusi embernek ügyes-bajos dolgaiban tanácsadója, segítsége, pártfogója, de soha se legyen cimborája.

Az ilyen tanító megérdemli az anyagi és erkölcsi méltánylást. Ilyen tanítói gárdát kell nevelni. E végre, mondom, hogy az egész népoktatást alapjában fel kell forgatni és új alapokra kell fektetni. Reformálni kell az elemi iskola és a tanítóképző tantervét. Hogy ezt miként lehetne, arról talán máskor.

Du.

A nevelés.

Igy, félelmi osztályozáskor, mikor az iskolai év folyamán a szülők rokon-, vagy ellenszenve először fordul élénkebben az iskola nevelő és oktató munkája felé, eszembe jutnak Bessenyei György *Holmi*-jének a református kollégiumok tanárait jellemző következő szavai: „Erkölcökre nézve vedd fel Magyarországon a reformátusok pataki, debreczeni iskolájakat, csodát fogsz benne találni. Micsoda ő náluk a gonoszság, vagy mit tartanak ők elfajulásnak? Ha észreveszik, hogy egyik, vagy másik diák táncol a vendégfogadóban, ha cifra nyakravalót köt, vagy haját bodorít, valami sunda szót mond és a szegénydolgót igazán megnevezi: már e gonosz, kire törvényt tesznek és kicsapják. Az ilyeneket csaknem úgy veszik náluk, mint külső társaságunkban azokkal, kik diplomákat vernek föl, meglópván azoknak oltári szentségeit... Ha már a magyar protestánsok a pataki, debreczeni tanítókat a nevelésnek erkölcsöire nézve tekintik, valósággal megbecsülhetetlen embereket látnak benne, kiknek érdemeiket e részben soha sem jutalmazhatják, sem hálálhatják eléggé“. Tehát a szigorú, olykor érdes modor Bessenyei szerint nem durvította el a gondjaira bízott ifjak lelkét, nemhogy elpuhította volna, sőt megacélozta jellemüket, adott nekik oly biztos erkölcsi alapot, hogy a világáros csábító szírenjei mellett veszedelem nélkül vitorláztak tova s mikor a gyönyörűség poharát fenéig üríthették volna, egyre csak a messze távolba néztek könnyező szemükkel, hogy csak hazájuk fölszálló füstjét láthatnák. Az az ifjú bécsi testőrcsapat, az a református kollégiumi, egyenes gerincű tanároktól nevelt lelkes csoport érzésben, gondolkodásban hű maradt elárvult nemzetéhez, annak előbbre vitelén munkálkodott, annak irodalmát, annak lelki világát, annak megmaradását művelte. De nem is kell oly messzire visszamenünk, még mi is élénken emlékezünk a mi, még halóporukban is áldott, régi vágású tanárainkra, akiknek szemében nem egyszer cikáztak a harag villámai, de mindannyiszor ott láttuk e villámok mellett az apai szeretet meleg sugarait is. Meg kellett éreznünk akaratlanul is, hogy az a kemény, az az érdes hang a fiait szerető, annak érdekeit szíve

mélyén viselő apa hangja. Nem és ezerszer nem, nem tagadhatjuk meg ezt a tisztos hagyományt, nem lehetünk hűtlenek azok emlékéhez, akiktől életünkre irányt, a kötelesség föltétlen teljesítésének aranyzabályát nyertük! Avagy velkezzük le az ő embert és öltük föl az újat, noha meggyőződésünk szerint amaz igazabb, emberibb? Megtagadjuk azt az igazságot, hogy a szülők társadalmi, vagyoni állása mind mellékes tekintetek, a gondjainkra bízott ifjak megítélésében csakis a saját egyéni értékük, kötelességtudásuk, kifejtett munkájuk lehet a döntő tényező? Igen, kedves emlékü, öreg tanáraink, hűek maradunk emléketekhez, igyekszünk meggyőzni a szülőket, hogy mi az ő legdrágább kincsüket a magunk kincseinek is tartjuk s követett és követendő magunktartásával tanítványainkat magunktól nem elriasztani, hanem bennünket megértő, hozzánk szeretettel ragaszkodó gyermekeinkké akarjuk nevelni, akik később maguk is vallják és hirdessék, hogy becsületes embernek első kötelessége a föltétlen kötelességteljesítés.

Közélet

Az Evangelikus Óráló támadása.

Az Evangelikus Óráló című s a magyar evangelikus lelkészegyesület titkára: Noszko István által szerkesztett egyházi lap 1916 február 5-én megjelent számában *Excubitor* (sic) aláírással sajtóhibákban, hibás következtetésekben, igazságtalanságban, szeretetlenségben és kíméletlenségben gazdag cikk jelent meg *Rovás* cím alatt, — amely Baltazár Dezső püspöknek állítólagos nyilatkozata alkalmából úgy Baltazár püspök, mint általában a reformátusok és a református egyház ellen heves támadást intéz.

Ebből a cikkből olvassuk, hogy a „Magyar Hírlap“ 1916 évi „január 16-án megjelent“ számában Baltazár Dezső püspöknek nyilatkozata volt közölve, mely szerint az unió ügyében „a magyar emberekből álló református egyházat e kérdés feltevésénél mindig aggodalom tölti el, az, hogy a nemzetiségi (panszláv) mozgalom átterjedne a református egyházakra is“. Minthogy pedig e közlésre vonatkozóan rektifikációt, vagy — mint a cikkíró finoman írja: visszaszívást a derék excubitor nem olvasott: dorongot ragad a kezébe s kegyetlenül csapkod vele Baltazár és a Baltazár egyháza ellen.

A nagy nekibuzdulás merőben felesleges volt, amint azt Baltazár püspöknek az Evangelikus Óráló szerkesztőjéhez írott következő levele nyilvánvalóvá teszi:

Tiszántúli egyházkerület püspöke.

298—1916. elnöki szám.

Nagytisztelétű Szerkesztő Úr!

Tisztelt Barátom!

Legerősebb fantáziával sem tudtam volna elképzelni, hogy a becses lapodban, az Evang. Órálóban megkezdett „Rovás“ rovására először én kerü-

lök. Sok vihart láttam s az ilyen fejnek intézett ütések nem szoktak bennem különösebb lelki hullámokat kelteni, annyival kevésbé, mert tudom, hogy a kalapács-nyelénél rendesen olyan ember áll, aki nem a köznek akar használni, hanem nekem ártani. A magam igénytelen személye pedig igazán nem érdemli meg, hogy megbántása miatt valami nagyon felháborodjam. Most azonban nagy fájdalmat érzek. Az evangélikus testvérek iránti őszinte szeretetem és nagybecsülésem vannak megbántva. Ezeket az értékeket pedig nem engedem lelkemből még az „Excubitor“-féle brutális támadások által sem kivettetni.

Amire ez a meggondolatlan ismeretlen ellenem való vádját alapítja, hát azt én egyszerűen nem mondtam. Azokat a lapokat, amelyekre ő hivatkozik, nem olvastam, tehát nem cáfolhattam meg. Egy újságíró előtt nyilatkoztam a reformáció négyszázéves jubileumának megünnepléséről s szóltam az unióról is. A többek között annak a református oldalon általános nézetnek adtam kifejezést, hogy az uniónak református részről nagy akadálya a lutheránus egyház kebelében tekintélyes lélekszámmal és gyülekezetekkel képviselt nemzetiségi nyelv. A lutheránus egyház hazafiságát pánszlávizmussal megvádolni nemcsak igazságtalanság, hanem oktalanság is lett volna tőlem. Ilyenek elkövetésének a korából pedig már igazán kinőttem egy kicsit. Erős a gyanúm, hogy az én nyilatkozatomat olyan kéz szövegezte által és tüzdelt meg „pánszláv mozgalom áttérjedése“-vel, akinek nagy érdeke volna bennünket összeveszíteni. Nyelvi és nem hazafiúi érzébeli különbségről van tehát szó. Remélem, a kettő között a tisztelt „Excubitor“ is meg tudja vonni a különbséget.

Tisztelt Barátom, sokkal versatusabb ember vagy a közéletben, mintsem ne emlékeznél reá, hogy még a nevem aláírásával is sok olyan diffamáló közlemény jelent már meg, ami nem tőlem származott. Azért nagyon lekötöztél volna, ha annak a „Rovás“-nak a megjelenése előtt barátilag figyelmeztettél volna. Látod, mindjárt elkerültük volna a kölcsönös keserűséget.

Mert hiszen — remélem — nektek sem érdektek, hogy a két protestáns egyház közötti békesség és szeretet olyan őszinte és igaz munkása, mint én vagyok — bármilyen jelentéktelenségem dacára is — félre álljak a nagy közös küzdelemből, amely a közeljövőben most még nem is sejtett arányokkal fog bennünket az arénára hívni.

Jelen levelemnek becses lapod legközelebbi számában leendő közzétételét kérve vagyok,

igaz szeretettel kész szolgád
Debreczen, 1916 február hó 7-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A Baltazár püspök levelének közzétételével tulajdonképpen elintéztnek is tekinthetnők ezt a donquijotinak csak a lovagiasság hiánya miatt nem nevezhető támadást.

De mivel mi súlyt helyeznénk arra, hogy ágostai hitvallású testvéreinkkel s közelebről azok sajtóorganaumaival a kölcsönös megbecsülés viszonyában lehessünk, nehogy ez lehetetlenné váljék, tisztáznunk kell

egy kérdést az Evangélikus Órálló nagyérdemű szerkesztőjével.

A „Rovás“ című cikkben a Magyar Hirlap január 16-iki száma van forrásul megjelölve, nyilván sajtóhibából, mert a szóbanforgó nyilatkozatot a január 18-iki számban találtuk meg. Ám ott sem az „Órálló“ szerinti szöveggel. Épen az inkriminált passzus a Magyar Hirlapban így szól: „a magyar emberekből álló református egyházat a kérdés feltevésénél mindig *aggodalommal tölti el az*, hogy a nemzetiségi (pánszláv) mozgalom áttérjedne a református *egyházra* is“. Tessék összehasonlítani a két szöveget, meg lehet látni, hogy az Órálló cikke egy árnyalattal súlyosabbá tette a nyilatkozat ezen mondását. Holott elemi szabály, hogy az idézésnek betűszerintinek kell lenni. Dehát legyen ez is sajtóhiba.

Azt mondja a cikk: Baltazár püspök ezen nyilatkozatát majdnem minden napilap hozta. Mi most utólag utána néztünk ezekben a fővárosi napilapokban: Budapesti Hirlap, Pesti Hirlap, Az Ujság, Pesti Napló, Magyarország, — tehát amelyeket legelterjedettebbeknek ismerünk; a Magyar Hirlap cikkét csakugyan ott találtuk mindegyikben, *de a nehézményelt mondat nélkül*. Ám azért nem akarjuk kerdezni, szabad-e a tudunkkal *egyetlen* s nem is nagyon széles körben olvasott legalább sem Baltazár, sem környezete által nem olvasott lapban megjelent mondásról azt állítani, hogy az „majdnem minden napilapban“ megjelent. Tegyük fel, hogy ez is sajtóhiba.

Tegyük fel azt is, hogy a cikkíró megtevesztette a „Magyar Hirlap“ címlapján olvasható felírást: „*Csak hiteles híreket közlünk*“, — s szentül meg volt győződve, hogy Baltazár püspök a kemény szavakat mondta. Még így is különös logikával dolgozik azonban, mikor e nyilatkozatból azt az igyekezetet olvassa ki, „mely egyetemes egyházunk *minden tagjának* homlokára a pánszlavizmus szégyen bélyegét akarja rásütni“. Mondjuk, hogy a logikát is sajtóhibával tanulta s ne törődjünk ezzel se.

Ne ütközzünk meg azon sem, hogy a cikkírója azért, mert szerinte Baltazár püspök megbántotta az ágostai hitvallású egyházat, — nemcsak Baltazár püspököt támadja, hanem általában a reformátusokat, akik „nem őszinteséggel, nem testvéri szeretettel, nem önzetlenséggel, hanem a többségben levő és erőszakosabb fél erejével“ bántak az evangélikusokkal. Ne törődjünk azzal sem, hogy harcot helyez kilátásba s hogy az állítólag szenvedett bántást nem engedheti át a „könnyelműen megbocsátó feledésnek“. Mondom, mindezekkel ne törődjünk, hiszen azért, mert valaki magát evangélikusnak nevezi, nem szükségképpen van megtevelve evangéliumi lélekkel.

A cikkírójával mi ne törődjünk.

Azonban mivel a cikk álnévvel, és pedig a lap címéül is szolgáló szó latin egyenértékesevel van meg-

jelölve s minden szerkesztői megjegyzés nélkül közreadva és mivel tudunkkal ilyen módon *csak a szerkesztőség álláspontjával teljesen megegyező* cikket szokás közzétenni: tisztelettel kérjük az Evangelikus Órálló nagytiszteletű szerkesztőjét, azonosítja-e magát a mindenféle sajtóhibákban bővelkedő Excubitorral?

Legyünk tisztában egymással.

Irodalom.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Debreczeni Köre.

A kör alapszabályai.

1. §. A M. P. I. T. Debreczeni Köre a M. P. I. T. alapszabályainak keretei között működik.

2. §. A M. P. I. T. Debreczeni Köre a M. P. I. T. egyetemes célját igyekszik előmozdítani azáltal, hogy a) a közönség számára felolvasásokat és előadásokat rendez; b) megvitatja a protestánsizmust érintő kérdéseket; c) terjeszti a M. P. I. T. kiadványait; d) elősegíti a protestáns szellemet erősítő irodalmi művek kiadását, sőt e célból maga is ad ki értekezéseket; e) munkálja töle telhetőleg a M. P. I. T. anyagi javát is.

3. §. A kör tagjai a M. P. I. T.-nak Hajdu, Szatmár, Bihar, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok vármegyék területén lakó minden tagja s ezeken kívül mindazok, akik e területről 2, azaz kettő korona évi tagsági díj fizetése mellett tagokul jelentkeznek.

Alapító tag az, aki 50 korona alapítványt tesz.

A kör kiadványait annak minden tagja ingyen kapja.

4. §. A kör tisztviselői: a) védnök; b) elnök; c) két alelnök, kik közül az egyik ügyvezető; d) titkár; e) jegyző; f) pénztárnok; g) ügyész.

5. §. A kör belső ügyeit a választmány intézi, mely áll: a) a tisztviselőkből; b) harminc választmányi tagból.

6. §. A kör közgyűlése a védnököt életfogytiglan, a többi tisztviselőket, valamint a választmányi tagokat 3 évre választja.

7. §. A kör jövedelmi forrásai: a) tagsági díjak; b) önkéntes adományok; c) a felolvasások és előadások jövedelmei; d) a kiadványok tiszta haszna; e) alapítványok és hagyományok.

8. §. A választmány saját kebeléből és a tagok bevonásával szakosztályokat alakíthat.

9. §. A kör minden évben legalább egy közgyűlést és egy választmányi gyűlést tart. Az elnök azonban szükség esetén több gyűlést is hívhat össze.

10. §. A kör közgyűlésének jegyzőkönyvét a M. P. I. T. elnökségéhez másolatban felterjeszti nyilván tartás végett, nemkülönben a tisztviselők névsorát is.

11. §. A kör közgyűlése a kör képviselőiül három évenként két tagot küld ki a M. P. I. T. igazgató-választmányába.

12. §. A kör alapszabályait a választmány javaslata alapján a közgyűlés szótöbbséggel változtathatja meg.

13. §. A kör feloszlását a közgyűlés kétharmad szótöbbséggel mondhatja ki.

14. §. A kör feloszlása esetén vagyona a M. P. I. T.-ra száll.

15. A kör alapszabályait és az alapszabályokon történt változtatást megerősítés végett a M. P. I. T. igazgató-választmányához kell felterjeszteni.

Ez alapszabályzatot megállapította a kör 1916 január 20-án, Debreczenben tartott alakuló közgyűlésében.

S. Szabó József,
jegyző.

D. Erdős József,
elnök.

A kör tisztviselői és választmányi tagjai:

Védnök: dr. Baltazár Dezső püspök. Elnök: D. Erdős József egyetemi tanár; alelnök: Dóczi Imre középiskolai felügyelő; ügyvezető alelnök: D. Lencz Géza egyetemi tanár; titkár: dr. Varga Zsigmond lelkész-képző intézeti tanár; jegyző: Barcza József főgimnáziumi tanár; pénztárnok: dr. Petzkó Ernő főgimnáziumi tanár; ügyész: dr. Erdős József ügyvéd. Választmányi tagok: Debreczenből: gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnok, Géresi Kálmán tankerületi főigazgató, Kiss Ferenc, dr. Kun Béla, dr. Pap Károly, dr. Pokoly József, Zoványi Jenő, dr. Ferenczy Gyula egyetemi tanárok, Széll Kálmán nyug. esperes, Materny Lajos ág. ev. főesperes, dr. Körössy Kálmán kollégiumi ügyész, Nagy Gyula tanítónőképzőintézeti igazgató, S. Szabó József főgimnáziumi tanár; vidékről: Berey József esperes Nagyeesed, Sulyok István esperes Nagyvárad, Szabó Lajos esperes Hajduhadház, Szolnoky Gerzson lelkész Hajduböszörmény, F. Varga Lajos lelkész Nagyrábé, Juhász László lelkész Győrtelek, Kecskeméty Ferenc lelkész Békés, az ottani református egyház képviselőjében, Szabó János lelkész Köröstarcsa, Rédey Károly ág. ev. lelkész Nagykároly, Duszik Lajos ág. ev. lelkész Szatmár, dr. Szeberényi Lajos ág. ev. lelkész, a békésabai ág. ev. egyház képviselőjében, Kovács Andor ág. ev. lelkész Orosháza, az ottani ág. ev. egyház képviselőjében, Mocskónyi József ág. ev. főgimnáziumi igazgató Szarvas, Horváth Ferenc főgimn. igazgató Karczag, az ottani református egyház képviselőjében, Bakesy Gergely főgimn. igazgató Szatmárnémeti, az ottani református főgimnázium képviselőjében, Nagy Elek főgimnáziumi igazgató Hajdunánás, az ottani református főgimnázium képviselőjében, Borsos Károly főgimn. igazgató Mezőtúr, az ottani református egyház képviselőjében.

*

A kör elnöksége a következő felhívást bocsátotta ki:

Felhívás a magyar protestáns társadalomhoz!

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság immár 28 év óta szolgálja szóval és írással a magyar protestáns intelligens közönség hamisítatlan protestáns szellemben

való nevelése ügyét. Ez idő alatt irodalmi téren egyesítette a két protestáns egyház legkiválóbb vezérferfiit, hivatalos folyóirata: a Protestáns Szemle által irányított tudományos együttműködésnek, protestáns szemüvegen keresztül megvilágított és megérlelt sok társadalmi problémát, építő célzatú kiadványaiban fejlesztette a nagyközönség vallás-erköle-i jellemét és számos sikerült összejövetel keretében módot nyújtott világi és egyházi nagyjainknak a barátságos gondolatkieserelés mellett a protestantismust foglalkoztató nagy feladatok megismerésére is. Talán mondanunk sem kell, hogy az elért sok szép eredmény dacára is még mindig igen sok megmunkálni valója van a M. P. I. T.-nak úgy irodalmi, mint egyháztársadalmi téren és a hazai intelligens társadalom teljes erejű támogatására van szüksége, ha munkájával a fokozott versenyben helyét becsülettel megállani s a reformáció 400 éves évfordulóján sáfarkodásáról a lelkiismeret hűséges és komoly megnyugvásával számot adni akar. A munkabeosztás célszerű keresztülvitele s a vidéki erők behatóbb foglalkoztatása szülte azt a gondolatot, hogy a M. P. I. T. feladatát vidéki körök alakítása által kell a megoldáshoz közelebb juttatni, eredményesebbé tenni és intenzív propaganda keretében minél szélesebb rétegek érdeklődése tárgyává emelni. Így alakult meg a pozsonyi kör s követte ezt a folyó év januárjában a debreczeni. Debreczenben a magyar kalvinizmus ősi székhelyén, az iskolák s legújabbban épen a régi kollégiumból kinőtt m. kir. tud. egyetem városában, a megalakult körre igen szép és nemes hivatás vár. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság összes tevékenységi ágai buzgó művelésével, a szónak és írott betűnek egyforma kihasználásával pezsgő irodalmi életet kell teremtenie, új szellemi felgyűlést, megtermékenyülést kell hoznia Debreczen kulturális vérkeringésébe, hogy egy dicsőséges múlt nagy hagyományaihoz méltó buzgósággal, szent lelke-edéssel és tettekben nyilvánuló komoly eredményekkel tegyen tanúbizonyságot a magyar protestantizmus életképességéről s e nemes város rajongó szeretetéről, romlatlan ideális érzékéről minden iránt, ami magyar nemzeti, kulturális jellegű és protestáns. A debreczeni kör vezetősége épen ezért hagyományos bizalommal apellál e város és a kör területét alkotó vármegyék megértő és nagy eszményekért lelkesülő nemes közönségéhez: tömeges pártfogásával mutassa meg, hogy a magyar protestantizmus építő és fejlesztő szellemi munkájában résztvenni kész és osztozik vele együtt abban a jogosult reménységben, hogy a világháború tűzpróbáján átment magyar nemzet fizikailag megedződve, erkölcsileg megkomolyodva és szellemileg hatalmas erő kifejtésre készen dicsőséggel fogja kivenni részét az emberi fejlődés és tökéletesség felé való haladás nagy munkájából.

A Kör tagjai a M. P. I. T.-nak Hajdu, Szatmár, Bihar, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok vármegyék területén lakó minden tagja és ezeken kívül mindazok, akik e

területről 2 azaz kettő korona évi tagsági díj fizetése mellett tagokul jelentkeznek.

Alapító tag az, aki 50 korona alapítványt tesz. A Kör kiadványait annak minden tagja ingyen kapja. A M. P. I. T. debreczeni Köre vezetősége nevében Debreczen, 1916 január havában.

D. Erdős József,
elnök.

Dr. Baltazár Dezső,
védnök.

Dóczy Imre,
alelnök.

Dr. Varga Zsigmond,
titkár.

D. Lencz Géza,
ügyvezető alelnök.

Irodalmi szemle

Lapszemle.

E cím alatt sem nem a heti lapjaink tartalmát regisztráljuk, sem nem egyes cikkek részletes taglálását adjuk, mivel lapunk legtöbb olvasója úgyis olvas más egyházi lapot is a miénken kívül, p. o. a Lelkészegyesület-et; mindössze az a célunk a lapszemlével, hogy olykor-olykor rámutassunk laptársainknak egyik-másik olyan közleményére, amelyik szélesebb körben keltett, avagy kelthet visszhangot.

Lelkészegyesület 5. szám. *A belmisszió programja* c. vezércikkben K. F. ad választ dr. Gyenge János múlt számban közreadott cikkére, fejtegetvén a belmisszió lényegét és eszközeit. — 6. szám. *A fegyvertelen hősök* cím alatt a paizsos ellenséggel szembenező, vele végső megrokkanaság viaskodó lelkésztársainkról és a lelkészővegyekről olvasunk szívbemarkoló és tette sarkaló sorokat. — *A mezőlaborci templom* és az azt követő másik cikk F. Varga Lajosnak *Hát mi nem örökítenénk* cím alatt felvetett gondolatát viszi tovább s ünnepélyek, felolvasások rendezésével gondolják megvalósíthatónak egy kárpáti falunak újraépítését. Itt jegyezzük meg, hogy ugyanilyen módon Hevesvármegye tanítói már 5812 koronát hoztak össze. — Keserű, de igaz és megfontolásra méltó ama csökönység rajza, amelyet Boross Kálmán tollából *Pótlék helyett töviskoszorú* címen olvasunk. — A 6. számhoz van csatolva a lelkészek kálvineumi alapítványait feltüntető igen tanulságos kimutatás.

Protestáns Egyházi és Iskolai Lapok 2. számában Dr. K. I. *Állami ajándék a jezsuitáknak* címen írt a második pécsi katolikus főgimnáziumról, melynek vezetését a jezsuitákra bízták. A Magyar Kultúra c. folyóiratban Bangha Béla jezsuita páter reflektál a cikkekre s viszont erre az 5. és 6. számban „*Protestáns támadás a jezsuiták ellen*” cím alatt dr. K. I. válaszol.

Sárospataki Református Lapok 6. szám. *Új és régi prédikációs könyvekről* cím alatt Zajdó László azt a gondolatot veti fel, hogy amint szép irodalmi remekeinkből anthológiát állítanak egybe, úgy tanulságos lenne a lelkészekre, ha a régi kiváló egyházi beszédekből adnának ki gyűjteményt.

Különfélék

Farsang.

A keresztyén vallás öröm forrása. Alap gondolata egyezik azzal az általános emberi vágygal, mely a boldogság elnyerésére készlet mindenkit.

Ez a boldogság után való vágy nem fér meg a föld szűk határain belül, hanem átesap az örökkévalóság szférájába, ahol végtelen tisztaságban gyarapodva, alá szállong üdítő hatással az emberi lélekre. Innen van, hogy ha a valódi keresztyén ember lelkét olykor-olykor bú felhőzi is be, de a derű sohasem marad el, mert örvendezésének alapja rendületlen, örömeinek kútfeje kifogyhatatlan és meg nem zavarható. Örvendez tehát és vigadozik a keresztyén lélek még a nyomorúságban is.

A keresztyének örvendezésének külső megnyilatkozása farsang idején szemlélhető leginkább, amikor is a karácsonyi öröm utóhangjai és a tavasz közeledtének első jelei szinte ösztönszerűleg vígságra hangolják a kedélyt. Most szintén beköszöntött hozzánk a farsang; most szintén látunk mulatozó örvendezőket. Ám ha ezeknek vígságát elemeznők, elborzadva szemlélnők a könnyelműség, fásultság, közönyösség és kétségkedés különböző fajait és fokait, mint amik a látszólagosan gondtalan vígság hátterében sötét kísértetekként settenkednek.

Valóban a mai vigadozás arról tanúskodik, hogy még igen messze van a társadalom attól a tiszta örömtől, amely harmatként szüli újjá a lelki világot, amely örvendez a legcsekélyebb értékűnek látszó jó és nemes láttára is, derült kedéllyel kíséri az élet változásait és amidőn eljő a farsang, hálatalt szívvel fordul az ég felé, ahol titokzatos, de bölcs módon készül számára a soha meg nem szűnő igazi édeni boldogság.

Ha tehát igazán akarunk örvendezni: örvendezzünk az Úrban, aki vajha reánk tekintene és megáldaná immár a népeket a békesség örömeivel! □

Sass Béla huszonöt éves jubileumi alapítványára újabban özvegy D. Balogh Ferencné 5, K. Szabó József vedresábrányi lelkész 2, Nagy József vedresábrányi állami tanító 20 koronát adományozott. Az adományok Zih Sándor debreczeni lelkész címére küldendők.

Az egyházkerület hadiárvaháza javára legújabbán a berettyóújfalui egyház százkoronás alapítványt küldött be a püspöki hivatalhoz. Követésre méltó nemes cselekedet.

Dr. Hlovay Lajos államtitkárnak, a budapesti egyház parókiális gondnokának a király a Lipót-rend közepkeresztjét adományozta.

Dr. Horthy Szabolcs hősi halált halt főispán emlékének megörökítésére eddig 19.939 korona 03 fillér folyt be. A gyűjtés még folyamatban van.

Dr. Bessenyei Lajos debreczeni református főgimnáziumi tanárt, jelenleg 3. népfölkelő gyalogezredbeli

főhadnagyot az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért a hadiéri mélyes harmadosztályú katonai érdemkeresztrel tüntették ki.

Kakassy Lajos harmadéves hittanhallgató, aki tavaly az önkéntes theológus légióval vonult be a 3. honvédelmi gyalogezredhez, soronkívül, január 1-től kezdve hadnaggyá nevezték ki. Ő a bevonultak között az első hadnaggy.

Sohm Rudolfot, a lipcsei egyetem világhírű tudós professzorát a német császár a Pour le Mérite rendjellel tüntette ki. A rendkívüli nagy kitüntetés bennünket nemcsak azért érdekelhet, hogy a tudomány megtiszteltetését láthatjuk benne, hanem azért is, mert Sohm, aki különben jogtörténelemmel, egyházjoggal és római joggal foglalkozik, igen becses *egyház történelmi* könyvet is írt és a német evangélikus egyháznak buzgó tagja.

Doktoravatás. A debreczeni magy. kir. tudományegyetemen folyó hó 6-án avatták fel az első államtudományi doktort, Margócsi Gézát, aki doktori értekezéséből egy részletet felolvasott. A jelölt a szokásos alakosságok végeztével Sass Béla theologiai dékán felolvasása mellett letette az esküt, mely után dr. Bernolák Nándor rector mondott az alkalomhoz mért és köztetszéssel fogadott kiváló hatású beszédet, melyet lapunk egész terjedelmében hoz. Az új doktort, aki az akadémiai ifjúsági életnek agilis tagja és internátusi esküdtfelügyelő volt, szívből üdvözljük.

Debreczeni m. kir. tudományegyetem rectori hivatalától. Értesítés a katonaság kötelekébe tartozó egyetemi hallgatók utólagos beiratkozása tárgyában. A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter úr idevonatkozó rendelete értelmében mindazok a katonaság kötelekébe tartozó egyetemi hallgatók, akik mint betegek, vagy rokantak, vagy mint helyi szolgálatra beosztottak az egyetem székhelyén tartózkodnak, vagy akik a katonaság részéről szabadságoltattak, az 1915-16. tanév második felére legkésőbb február hó 18-ig bezárólag beiratkozhatnak abban az esetben, ha a katonai parancsnokságtól a beiratkozásra és az előadásoknak a félév végéig való hallgatására írásos engedélyük van. *Egyetemi rector.*

Az egyetemi ifjúság javára a debreczeni Ipar- és Kereskedelmi Bank, melynek dr. Baltazár Dezső püspök az elnöke, 500 koronát küldött a debreczeni egyetemmel kapcsolatos jótékony célra. Ez az adomány annál becsesebb, mert az egyetem rectora a helybeli pénzintézetekhez még nem intézett kérés szót az ifjúság támogatása iránt. Az országos nagy intézetek közül — melyeket a rector ily célból megkeresett — újabban a Magyar Általános Hitelbank küldött a Mensa-academica javára 1000 koronát.

A Magyar Evangélikus Leány-Diákszövetség január 30-tól február 2-ig bezárólag tartotta a fővárosban V-ik téli konferenciáját, amelyen vidéki diákleányok is szép számmal jelentek meg, hogy ők is új jövőt hirdessenek: az örök békét, Isten evangéliomát, Isten országát.

gát. A nyilvános konferenciát, amelyen Debreczenből is ott volt az egyetem leánydiákjai közül 2 bölcsezzettanhallgató, január 30-án megnyitó tea-délután vezette be, amelyen többek közt dr. Szabó Aladár buzdító beszédet tartott a diákszövetségnek már kivitt eredményeiről. A többi három estén az Eldsz vezető tagjaiból kikerült szónokokon kívül Benkő István és Vargha Gyuláné járult egy-egy értékes előadással a konferencia főproblémájának megoldásához az átalakult, megtisztult társadalomról. Ennek a megvalósításán a diákleányok hogyan munkálhatnak közre, ez volt tárgya úgy a fővárosi, mint vidéki vezetők délelőtti megbeszéléseinek: Krisztus mellé csatlakozva a tudás és szeretet hatalmával; csakis így valósulhat meg az Ige: Ut omnes unum sint. T. M.

Emlékezetre méltó alapítvány. Az érmihályfalvai gyülekezetben Lovass Sándor egyháztag szép, díszes kertet akarván létesíteni a mostani harangozói lakás helyén, vett az egyháznak 1200 K-ért harangozói lakást; s hogy az egyház az elbontandó ház miatt károsodást ne szenvedjen, 2000 K-ás alapítványt tett, hogy az egyház ebből fedezze azt az összeget, amit a ház lebontása miatt elveszített. Felesége Lovass Sándorné szül. Kollár Terézia 2000 K-ás alapítványt tett egyházfenntartási célra oly módon, hogy az 100 évig kamatos kamataival tőkésítendő s 100 év múltán a kamatok 90%-a a hívek egyházi adótarozásainak megváltására s terheinek fedezésére fordítandó, 10%-a pedig a tőkéhez csatolandó mindaddig, míg az így felszaporodott tőke az egyház összes szükségletét nem fedezi. E nemes lélekre valló alapítványokért méltán megilleti az elismerés és köszönet a buzgó házaspárt.

Lelkészbeiktatás. Az ácsi egyházba január 16-án iktatták be Kelemen Béla lelkészt, aki tábori lelkeszi szolgálatot teljesít.

Kaposváron és Budafokon, ahol eddig evangélikus testvéreink a református lelkész gondozása alatt voltak, mozgalom indult meg önálló evangélikus gyülekezetek létesítése érdekében.

Az amerikai keleti egyházmege lelkészei a háború folyamán imádságos könyvet adtak ki, amelynek tiszta jövedelmét (1580 koronát) gróf Tisza István miniszterelnöknek küldték el a háborúban elesettek özvegyei és árvái felsegélyezésére.

A newyorki új magyar református templom felavatását folyó óra tervezték amerikai testvéreink. A templom melletti telket a lelkészlak részére már megvásárolták s ide a lelkész már be is költözött.

A Debreczeni Városi Dalegylet folyó hó 2-án a német és bolgár vöröskereszt és a török vörös-felhold javára a Csokonai-színházban fényes ünnepséget rendezett, amelyen a budapesti szövetséges követségek megbízottjaikkal képviseltették magukat.

A Balkán és a magyar tudomány. Ez a címe annak a tartalmas vasárnapi vezércikknek, amelyet Dr. Darkó Jenő egyet. tanár írt a Budapesti Hírlap f. hó 6-i számában. Az író rámutat a Balkánnal kapcsolatos magyar aspirációkra, ismerteti a Tudományos Akadémiának, a

budapesti és kolozsvári egyetemeknek a szükségletet ki nem elégítő, de mégis méltánylandó kezdeményezéseit s a debreczeni egyetem feladatát ezen a téren. Nem dönt abban a kérdésben, hogy egy szláv nyelv mimódon szerepeljen a középiskolák tanrendjén? Azt azonban hangsúlyozta, hogy a görög nyelv, éppen a szlávok nyelve és kulturája megértése céljából feltétlenül meghagyandó.

A Magyar Tudományos Akadémiában legutóbb felolvasták a debreczeni egyetem tudós tanárának *Rujonfalvi Kiss Istvánnak* Mátyás király nádori törvényéről írt tanulmányát. A felolvasást nagy elismerés kísérte.

A magyar szellemi élet fényes megnyilvánulásait olvashattuk a közel napokban. Nagy érdekű vita volt az országgyűlés képviselőházban, ahol természetesen gróf Tisza István miniszterelnök beszédei domináltak. A Nemzeti Kaszinó Széchenyi ünnepén bölcse és nemes gondolatokban gazdag megemlékezést mondott gróf Ráday Gedeon. A Kisfaludy-társaság ülésén pedig *Beöthy Zsolt* elnöki megnyitóját, *Varga Gyula* és *Kozma Andor* jelentései, valamint — Berzeviczy és Herczeg Ferenc felolvasásain kívül — *Szabolcska* költeményei gyönyörködtették a hallgatókat. A főtákar jelentése megemlékezett a társaság két halottjáról: *Baksay Sándorról* és *Fiók Károlyról*, kiknek helyére — mint köztudomású — *Szász Károlyt* és gróf *Bánffy Miklóst* választották tagokul.

Lapunk a jövő számtól kezdve színes boríték nélkül fog megjelenni a beállott papirhiány miatt.

Szerkesztői üzenetek.

D. Debreczen. Nem tartjuk magunkat irodalmi kérdésekben véleményadásra jogosultnak, de azt hisszük, abban csakugyan igazsága van, hogy a szépirodalomban a felekezetiesség előtérbe állítása rovására esik a szépségnek. Ami a másik kérdést illeti, abban nincs igazsága. Elemi szabálya a statisztikának, hogy a jelenségeknek minden csoportját nem az egész tömeghez, hanem a tömegnek csak ama részéhez kell arányítani, melyből a csoport kikerülhet. E szerint például az ön által emlegetett esetben, — mivel a szóbanforgó bűncselekményeket csak azok követhetik el, akik megmaradtak polgári foglalkozásban, az elkövetett bűncselekmények számát nem az egész lakosságban elfoglalt arányszámhoz, hanem az itthon maradtak közt levő arányszámhoz tessék viszonyítani, s akkor meg fog győződni, hogy nem vonhat olyan súlyos következtetéseket, mert természetes, hogy mennél többen vannak valamely részből idehaza, annál több bűnös kerülhet ki abból a csoportból.

R. K. Kassa. Hálásan köszönjük és várván-várjuk a fecskéket.

B. L. Máramarossziget. Megjött és jönni fog. Köszönet.

Tartalom: Egyetemünk jövője dr. Bernolák Nándor rector doktoravató beszédével. — Tárcá: P., Emlekezés Ferentzi Magdára. — Egyház: Révész Kálmán, Két fontos indítvány. — Iskola: Du, Népoktatásunk jövője. — A nevelés. — Közélet: Az Evangélikus Örálló támadása. — Irodalom: A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Debreczeni Köre. — Irodalmi szemle: Lap-szemle. — Különlélek. — Szerkesztői üzenetek. — Melléklet: Hivatalos értesítő 7. szám.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

702—1916. szám.

Az Országos Református Sajtóirodának Budapest.

Az Országos Református Sajtóirodának értesítése, hogy 1000 — egyezer — koronát küld az általa forgalomba hozott jótékonyági gyűrűk jövedelméből egyházkerületünkben létesítendő valamely jótékony vagy kulturális célra, s ugyanennyit minden egyházkerület részére — nem tagadom — meglepett.

Igaz, hogy a mi népünk anyagi és erkölcsi értékeit — mondhatnám két kézzel szórja, — igaz, hogy az áldozatok nagyságából mintha az tűnne ki, hogy minden áldozatot kevésnek tart, de az is igaz, hogy ebből a kimeríthetetlen látszó anyagi és erkölcsi erőből, nap, mint nap újra és újra meritünk.

Ezért mondom, hogy a küldött és jelzett összeg, egy — úgy szólva — minden anyagi és erkölcsi támogatást nélkülöző, csaknem gyermekkorát élő intézménytől csakugyan meglepetésszerű volt. Hiszen ő sem meríthetett egyébünnen, mint a kiapadhatatlannak látszó forrásból, de meggyőződésem szerint csak becsület és tiszta kézzel. Mert jaj annak, ki a tiszta forrást tisztátalan kézzel durva közelítéssel felzavarja.

Belátásomra bizza az országos református sajtóiroda a köszönettel vett s elismeréssel nyugtázott összeg hova fordítását, csak azt jelöli meg, hogy jótékony vagy kulturális célra fordítassék.

Mind a két célt szolgálni fogja ott, ahová utalom, t. i. a tiszántúli egyházkerület által minden felekezetűek részére felállítandó hadi-árvaház javára.

Kiváló tisztelettel:

Debreczen, 1916 február hó 5-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

697—1916. szám.

Valamennyi főgimnázium Tekintetes Igazgatóságának!

A vallás- és közokt. miniszter úr folyó évi január hó 29-én 14,090. szám alatt a következő leíratot intézte valamennyi tankerület főigazgatóságához:

„Tekintettel arra a körülményre, hogy a husvétii szünet a f. 1915—16. tanévben április második felére esik és így a középiskolák felső osztályaiban a szokásos ismétlésekre esetleg igen csekély idő marad, felhívom a kir. főigazgatóságot, utasítsa a tankerületéhez tartozó, közvetlen rendelkezésem és vezetésem alatt álló középiskolák igazgatóit, kövessenek el arra nézve mindent, hogy a felső négy osztályban az egyes tantárgyak anyagának

lényeges részei már április közepéig elvégeztessenek, törekedjenek különösen arra, hogy a reális tárgyaknak leginkább gyakorlati alkalmazást találó részei, továbbá a történelemnek az újabb korok eseményeit tárgyaló fejezetei, úgyszintén a földrajzi összefoglalások — egyéb kevésbé lényeges tananyagrészek mellőzésével — kellő tárgyalást nyerjenek.

Egyúttal megengedem, hogy az 1897-es és régiebb évfolyamú tanulók, ha katonai szolgálatban létüket igazolják, a folyó 1915—16. tanév hátralevő részében bármikor tehetnek magánvizsgálatot arról az osztályról, amelybe a folyó tanév elején beirakoztak, illetőleg, amelyre őket előző iskolai bizonyítványuk feljogosítja; e vizsgálatok idejének és helyének megállapítását tankerületére nézve a kir. főigazgatóság hatáskörébe utalom. Az ily módon a VIII. osztályról vizsgálatot tett tanulók azonban érettségi vizsgálat nélkül érettségi bizonyítványt nem kaphatnak, hanem csak szabályszerű időben és helyen teendő rendes érettségi vizsgálatra bocsáthatók.“

Ezen rendelkezés a mi felekezeti iskoláinkra is kiterjesztetvén, azzal az utasítással hozom az igazgatóság tudomására, hogy a rendeletben érintett rendkívüli időben teendő vizsgálat engedélyezését esetről-esetre külön elbírálás szerint fogom eszközölni.

Tisztelettel vagyok

Debreczen, 1916. évi február hó 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

793—1916. sz.

A kebelbeli egyházmegyék espereseihez.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Bölcs vezetése alatt álló egyházmegyébe kebeleztetett egyházközségek részére az egyetemes konvent által 1915. évre adott közalapi tőkesegély összegek mikénti felhasználásáról egybeállított jelentésének február 20-ig leendő felterjesztését kérem.

Debreczen, 1916 február 9.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

794—1916. sz.

A kebelbeli egyházmegyék espereseihez.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Egyházkerületi közgyűlésünk 239—1906. sz. határozatának 7-ik pontja értelmében a budapesti protestáns árvaegyletnek 425 K-t ad évenként az egyházkerületi gyámintézet terhére egy református lelkészárva ellátására.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is precízen azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

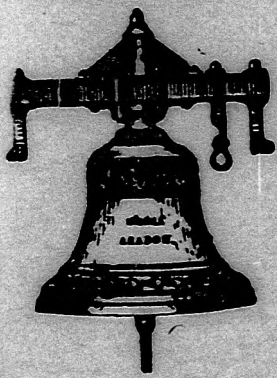
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntődéje, szivattyúgyár

ARAD, RÁKOCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kiváló jó hang és tartóságáért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-álványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern átlakasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűhöz hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modornak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot. Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 2 kor. Az Ébresztőnek minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.